6.2.2023

Viite: VNS 10/2022 vp Valtioneuvoston selonteko Suomen digitaalinen kompassi

VALTIONEUVOSTON SELONTEKO SUOMEN DIGITAALINEN KOMPASSI

TIEKE Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus ry kiittää mahdollisuudesta lausua Valtioneuvoston selonteosta Suomen Digitaalinen kompassi.

TIEKE Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus ry on vaikuttaja, verkottaja ja vauhdittaja digikyvykkyyden, datatalouden, digitaalisen taloushallinnon ja vastuullisuuden alueilla. TIEKEn tavoitteena on rakentaa Euroopasta – ja Suomesta sen osana – kilpailukykyinen, uudistuva ja ihmisläheinen yhteiskunta, jossa organisaatiot ja yksilöt hyödyntävät digitalisaation, datan ja teknologian tuomat mahdollisuudet.

Lausuntokierrosten lisäksi olemme arvostaneet mahdollisuutta osallistua valmisteluun liittyneisiin työpajoihin.

Selonteko käsittelee kattavasti ja monipuolisesti Suomen digitalisaation tilannetta niin kansalaisten, yritysten ja organisaatioiden kuin julkisen hallinon näkökulmasta. Digikompassi osoittaa selkeästi Suomen EU-tason digikompassia kunnianhimoisemmat tavoitteet ja avaintulokset. Suomen tuleekin vahvistaa rooliaan suunnannäyttäjänä - samalla varmistaen, että Suomessa pystytään myös digikompassin toimeenpanossa hyödyntämään EU-tason rahoitusta yhdessä muiden jäsenmaiden kanssa.

Selonteko linjaa toimintasuunnat vuoteen 2030 asti, mikä on riittävän pitkä tähtäin toiminnan jatkuvuuden takaamiseksi. Teknologinen kehitys on kuitenkin nopealiikkeistä ja joiltain osin yllättävänkin nopeaa, mutta toisaalta osin myös odotettua verkkaisempaa. Tästä syystä vuosittainen tilanteen ja toimenpiteiden tarkistus on tärkeää, mikä selonteossa otetaan ansiokkaasti huomioon.

TIEKE arvostaa selonteossa erinomaisesti esiin nostettuja datatalouden, digikyvykkyyden ja vihreän digitalisaation merkitystä suomen digikehityksen ajureina. Samoin TIEKE arvostaa datan reilun jakamisen huomioimista datatalouden kilpailukykytekijänä, mikä on keskeinen osa vastuullista digitalisaatiota. TIEKE on myös käytännössä vienyt Sitran materiaaleihin pohjalta reilun datatalouden oppeja mm. Datasta kasvua -valmennuksen kautta sekä kehittänyt oman datavastuullisuusvalmennuksen tukemaan organisaatiota vastuullisessa datan hyödyntämisessä vastuullisuuden eri näkökulmat ja lainsäädännön huomioiden.

Vaikka DESI-mittausten mukaan Suomessa digiperustaitojen osaaminen on korkealla tasolla, jää mietityttämään se, miksi tämä ei näy suomalaisissa yrityksissä ja etenkin pk-yrityksissä digitalisaation sekä digi- ja dataliiketoiminnan korkeana tasona?

Digikyvykkyyksien ja osaamisen kehittämisessä koulutusorganisaatioilla on merkittävä rooli, mutta myös työssä, työn ohessa ja vapaa-ajalla tapahtuvaan osaamisen kehittämisen tarjontaan on tärkeää panostaa. Keskeistä on saada työnantajat mukaan kehittämään nykyisen työvoiman digikyvykkyyttä. Digikyvykkään henkilöstön osaaminen kerryttää suoraan myös yritysten toimintaedellytyksiä ja kilpailukykyä niin markkinoilla kuin työnantajamielikuvan muodostamisessa. Keinoina digikyvykkyyksien kehittämisessä voivat toimimia nano-oppiminen ja ei-tutkintoihin tähtäävä digiosaamisen kehittäminen työn ohessa.

Digikyvykkyys on liikkuva maali, sillä teknologian kehittyessä muuttuvat myös vaatimukset niin perus- kuin huippuosaajan osaamisesta. Onkin tärkeää panostaa yhdessä ymmärryksen lisäämiseen muuttuvien osaamistarpeiden osalta, jotta niin organisaatioilla kuin yksilöillä on mahdollisuus ennakoiden kehittämää omaa kyvykkyyttään. Peruskäyttäjien osalta mm. yleisiin viitekehyksiin

TIEKE Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus ry
www.tieke.fi
Pieni Roobertinkatu 9, MOW
00130 HELSINKI
+358 9 4763 0400
Sähköposti: etunimi.sukunimi@tieke.fi

perustuva, TIEKEn laajan yhteistyöverkoston kanssa kehittämä valtakunnallinen digitaitojen osaamismerkistö tarjoaa hyvän pohjan niin osaamistarpeiden sanoittamisen kuin hankitun osaamisen näkyväksi tekemisenkin osalta. Osaamistarpeisiin vastaamista tukevat yhteiset verkko-oppimis- ja muut ratkaisut auttavat osaltaan kansalaisten digikyvykkyyden ylläpitoa ja voivat osaltaan tukea myös julkishallinnon digitalisaatiota, kun useampi kansalainen omaa riittävän osaamisen palveluiden kautta.

Riittävän osaamisen turvaamisen lisäksi myös palveluiden esteettömyys on erityisen tärkeää kansalaisosallisuuden näkökulmasta ja varsinkin kansalaisille suunnatuissa palveluissa. Palveluissa yhdenmukainen toimintalogiikka ja käyttöliittymä helpottavat ja kannustavat niidenkäyttöä myös yrityksille tarkoitetuissa palveluissa.

Pk-yritysten digikyvykkyyden ja datatalouden avaamiin liiketoimintamahdollisuuksiin tarttumiseen ratkaisuksi esitetään TKI-toiminnan ja -yhteistyön lisäämistä. Todellisuus pk-yrityksissä on, että datan hyödyntäminen päätöksenteossa ja toiminnan ohjaamisessa on yleisesti kohtalaisen heikolla tasolla.

Kaivataan uudenlaisia keinoja yritysten ja niiden henkilöstön kyvykkyyden lisäämiseen. Toimivia malleja olisi tärkeää skaalata lyhyistä kokeiluista ja hankkeista pysyviksi tai vähintäänkin pitkäkestoisiksi palveluiksi. Tällöin sana toimivasta palvelusta ehtii kiiriä, palvelu tulee tunnetuksi ja laajemmat joukot pk-yrityksiä osaavat hyödyntää sitä. Pysyvämmän tarjonnan kautta myös palvelupolut yritysrahoitukseen ja kansainvälistymispalveluihin saadaan toimimaan saumattomasti yhteen.

Hyviä kokemuksia skaalauskelpoisesta mallista on saatu mm. TIEKEn koordinoimassa Yrittäjän digiagentti -pilotissa. Yrittäjän digiagentti -pilotti on Tekoäly 4.0 -ohjelman toimenpide-ehdotus, joka on toteutettu Työterveyslaitoksen koordinoiman TYÖ2030 ohjelman toimenpiteenä. Pilotoinnissa testataan toimintaohjelman lisäksi erilaisia digiagenttitoteutuksia ja digiagentti toimijoita. Pilotointiin osallistui 11 asiakasyritystä ja kolme digiagenttitoimijaa.

TIEKE suunnitteli digiagenttipilotoinnin toimenpiteet ja koordinoi pilotoinnin toteutusta. Digiagenttipilotoinnissa luotiin malli ja työkaluja PK-yritysten digikyvykkyyden parantamiseksi. Etusija pilotoinnissa annettiin valmistavan teollisuuden aloilla toimiville pk-yrityksille, mutta muutkin pk-yritykset voivat hakea mukaan, kolmasosa pilottiasiakkaista oli muita kuin teollisuuden pk-yrityksiä.

Asiakasyritykset pilotoivat oman digiagenttinsa kanssa eri tapoja mentoroinnille, jossa tunnistetaan ja nimetään kehittämiskohteet yrityksen tarpeiden mukaan. Digiagentti tukee yritystä löytämään sen tarpeisiin sopivaa digiosaamisen koulutusta, valmennusta tai itseopiskelumateriaalia.

Digiagentti-pilotointi koostuu seuraavista kokonaisuuksista:

- Prosessin alussa testataan asiakasyrityksen digimaturiteetti. Digimaturiteettitestin ja kehittämiskartoituksen läpikäytyään asiakasyrityksillä on parempi ymmärrys digitaalisista keinoista oman liiketoiminnan kasvattamisessa sekä oma digikehittämisen tiekartta, jonka pohjalta aloitetaan kehitystyö.
- Digiagenttien käyttöön kerättiin kuratoitu, avoimen koulutusmateriaalin pankki digikyvykkyyden parantamisen tueksi pk-yrityksille
- Digiagentti tuki asiakasyritystä sisäisen digitalisaatiovuoropuhelun aloittamisessa digitalisaatioon liittyvistä aiheista.
- Pilotointikokemusten perusteella tuotetaan tiekartan malli, jonka avulla pk-yritykset voivat ylläpitää oman digitaalisen kyvykkyytensä kehittämisprosessia.

Sekä digiagentit että asiakasyritykset olivat erittäin innostuneita pilotoinnista ja toivoivat yksimielisesti jatkoa digiagenttitoiminnalle. Sitran reilun datatalouden tiekartan sihteeristössä yksi yhdessä määritellyistä toimenpiteistä oli data-agentti-palvelu, joka pohjaisi digiagenttimalliin, mutta keskittyisi dataliiketoiminnan vauhdittamiseen.

6.2.2023

Digivihreän toimintatavan alueella tärkeänä voimavarana on vihreän ICT-yritysekosysteemin syntyminen ja kiertotalouden mahdollisuuksien hyödyntäminen. Toimintavan juurruttamisessa yritysekosysteemiin toimivat apuna selkeät, yrityksiä puhuttelevien toimintaoppaiden hyödyntäminen sekä helppokäyttöiset mittaristot, joita mm. TIEKE on mukana toteuttamassa eri GreenICT -hankkeissa ja MitVidi-hankkeen julkisia hankintoja koskevan mittariston laadinnassa. Nämä ja vastaavat muut opit on vietävä laajamittaisesti käyttöön niin julkisella kuin yksityiselläkin sektorilla. Digivihreän siirtymän osalta tarvitaankin sekä uutta tarjontaa että kysynnän lisäämistä tietoisuuden lisäämisen kautta.

Infran merkitys niin julkisten palveluiden kuin kilpailukykyisen toimintaympäristön on keskeinen. Data on saatava liikkeelle rajapintojen kautta yhteentoimivassa muodossa joko avaamisen, luvittamisen tai sopimuskäytäntöjen kautta. Tarvitaan uudenlaisia ekosysteemejä, joissa datan arvoketjuun rakentuu pelipaikkoja aiempaa useammille toimijoille. Julkisilla hankinnoilla tulee edistää toimivaa, kilpailukykyistä, reilua ja vastuullista datataloutta, joka on osa yhteistä eurooppalaista markkinaa. EU-tason digisääntelyn osalta yrityksiä ja kansalaisia tulee tukea, jotta he pystyvät hyötymään oikeuksistaan ja täyttämään vastuunsa.

Digikompassin toimintamalli ja vastuunjako: Ministerityöryhmä ja digitoimisto, ohjenuoranaan digikompassi ja digisalkku, tarjoavat rakenteen digitalisaation edistämiseen ja kehittämiseen Suomessa.

TIEKE asettaa Digitoimiston toiminnalle paljon odotuksia ja toivoo että sitä, yritysten ja kansalaisten yhteyspisteenä, kuunnellaan myös ministeriöiden välisessä työryhmässä, ministeriöissä sekä niiden ohjaamissa virastoissa konkreettisten, digitalisaatiokehityshankkeiden käynnistämisessä

Digikompassi on erittäin tärkeä työkalu Suomen digitulevaisuuden suuntaamisessa ja TIEKE on mielellään tukemassa sen arvoja ja tavoitteita omassa strategiassa ja toiminnassaan.

Kunnioittavasti

TIEKE Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus ry

Hanna Niemi-Hugaerts
toiminnanjohtaja

Jari Salo
verkottaja